



**Наталія Євгенівна БЛАЖІВСЬКА,**

кандидат юридичних наук,

суддя Вищого адміністративного суду України (м. Київ),

*nblazhivska@gmail.com*

УДК 347.145

## ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЕЛЕКТРОННИХ ОДНОСТОРОННІХ ПРАВОЧИНІВ

*На підставі аналізу вчинення окремих видів електронних правочинів досліджується питання індивідуалізації учасника правочину. При цьому стверджується, що, окрім електронного підпису, учасник одностороннього електронного правочину може бути індивідуалізований за допомогою відповідного номера телефону, адреси електронної пошти, номера кредитної банківської картки, фіксації його голосу та/або зображення тощо, якщо такий спосіб дасть можливість ідентифікувати його та його волевиявлення. Окремо досліджуються питання щодо односторонніх правочинів, які підлягають нотаріальному посвідченню. На підставі аналізу зарубіжного законодавства вивчається можливість запровадження в Україні спрощеної письмової форми шляхом фіксації одностороннього правочину на аудіо-, відеоносії. За результатами робиться висновок про використання саме відеозапису для точного встановлення особи, яка складає односторонній правочин, а також визначення її волі та волевиявлення. Порушується питання щодо доцільності створення в Україні електронного нотаріату.*

**Ключові слова:** електронний правочин, односторонній правочин, електронний документ, засоби електронного зв'язку, електронний нотаріат.

Найменш дослідженим у частині електронного правочину є специфіка одностороннього електронного правочину. Причина такої негативної тенденції полягає у тому, що двосторонній правочин, як договір, обслуговує, в першу чергу, комерційні інтереси двох або більше учасників цивільних правовідносин і від нього вимагається притаманна саме електронному правочину мобільність, а односторонній правочин на сьогодні ще доволі неактивно сприймається діловою практикою.

У зв'язку із цим, особливого значення набуває визначення специфіки вчинення окремих видів електронних правочинів, зважаючи на зарубіжний досвід правового регулювання у цій сфері і можливість та доцільність використання засобів електронного зв'язку при вчиненні таких правочинів.

Окремі питання правової природи як двосторонніх, так і односторонніх електронних правочинів були досліджені як у західній правничій думці, так і у вітчизняній такими авторами: А. В. Ананько, С. Бабвані, В. А. Белов, К. Боровіц, Б. Бьорд, А. П. Вершинин, В. М. Желіховський, Ю. О. Заїка, О. В. Зажигалкін, К. Корус, О. А. Красавчиков, А. В. Красикова,



А. О. Нагаєва, П. С. Симонович, Р. О. Стефанчук, А. Франк, Р. О. Халиков та ін.

*Метою публікації є дослідження особливості вчинення окремих видів електронних односторонніх правочинів з урахуванням зарубіжного досвіду правового регулювання у вказаній сфері.*

За загальним правилом залежно від кількості сторін виділяють односторонні та двосторонні (багатосторонні) правочини. Одностороннім вважається такий правочин, для вчинення якого відповідно до закону, інших правових актів або домовленості сторін необхідним і достатнім є вираження волі тільки однієї сторони. Неоднозначністю характеризуються наукові погляди на можливість визнання існування односторонніх електронних правочинів. На нашу думку, електронний правочин також може бути одностороннім, оскільки практика свідчить про достатньо широке використання електронних односторонніх правочинів, наприклад: електронної форми ліцензій на використання об'єктів права інтелектуальної власності [1, с. 88], електронної форми згоди суб'єкта персональних даних, вчиненої в електронній формі публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу та за результатами конкурсу тощо. Тому ми переконані, що слушною є критика Модельного закону про електронну торгівлю [2] в частині обмеженого визначення сторін електронного правочину через “продавців (постачальників, виконавців)” та “покупців (замовників, споживачів)” (ч. 1 ст. 5), оскільки таке обмеження додатково виключає можливість вчинення в електронній сфері односторонніх правочинів [3, с. 70].

Одностороннім правочин визнається у разі, якщо для набуття, зміни, припинення або іншої видозміни цивільних прав та обов'язків достатньо волевиявлення однієї сторони. При цьому слід мати на увазі, що згадана “одна сторона” може бути представлена однією або кількома особами [4].

Односторонній правочин може створювати обов'язки лише для особи, яка його вчинила, і в окремих випадках, встановлених законом, або за домовленістю з іншими особами може створювати обов'язки для інших осіб [5].

Перелік односторонніх правочинів надзвичайно широкий, проте найчастіше на сьогодні мають місце довіреність; заповіт; гарантія; відмова від спадщини, прийняття спадщини; повідомлення одним співвласником інших співвласників про продаж своєї частки у праві спільної власності; відмова співвласника від привілеєвої купівлі частки у праві спільної власності; публічна обіцянка винагороди за знайдення загубленої речі; згода співвласника на відчуження майна; відмова співвласника на відчуження майна; схвалення дій представника у разі вчинення ним правочинів з перевищенням повноважень; відмова від схвалення дій представника у разі вчинення ним правочинів з перевищенням повноважень; згода батьків (усиновлювачів) на вчинення неповнолітньою особою правочину; схвалення батьками (усиновлювачами) правочину, вчиненого малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності; згода батьків про надання повної цивільної дієздатності неповнолітній дитині; згода одного з батьків на вчинення правочину іншим з батьків від імені малолітньої особи; статут товариства; установчий акт про створення установи; відмова власника від права власності; відмова від правочину (наприклад, одностороння відмова від договору найму наймодавця у разі, якщо наймач не вносить плату за користування річчю протягом трьох місяців); ліцензія на використання об'єктів права інтелектуальної власності; електронна форма згоди суб'єкта персональних даних; вчинена в



електронній формі публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу та за результатами конкурсу тощо.

З огляду на зазначений перелік, зрозуміло, що такі дії суб'єктів цивільного права не зовсім вдало називати угодами. Тому законодавець вжив термін "правочин", який охоплює за своїм граматичним змістом будь-які правомірні дії особи, спрямовані на виникнення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Отже, правочину як одному із юридичних фактів притаманне правомірне вольове вчинення особою, яка має належний статус суб'єкта цивільного права, юридичних дій, спрямованих на свідоме створення конкретного цивільно-правового результату для себе або інших осіб [6, с. 14].

Слід погодитись із думкою Г. В. Юровської, яка зазначає, що, як правило, форма правочину обирається на розсуд осіб, які його вчиняють, за винятком випадків, коли закон зобов'язує вчинити правочин у певній формі [7, с. 16]. Підтвердженням цього є роз'яснення Міністерства юстиції України від 19 квітня 2011 р., в якому зазначено: "Якщо законом визначена конкретна форма, в якій обов'язково має вчинятися правочин, то її необхідно дотримуватися. У разі недотримання цієї вимоги настають негативні наслідки. Наприклад, якщо договір про купівлю-продаж житлового будинку не буде укладено в письмовій формі і посвідчено нотаріусом, то він буде нікчемним" [8].

Відповідно до ч. 1 ст. 218 ЦК України недодержання сторонами письмової форми правочину, яка встановлена законом, не має наслідком його недійсність, крім випадків, встановлених законом [9]. За змістом зазначеної норми не може доводитись свідченням свідків не лише заперечення факту вчинення правочину або оспорювання окремих його частин, а й факт його вчинення, а також виконання. Однак це не перешкоджає сторонам надавати письмові й інші докази, передбачені законодавством (аудіо-, відеозапис та інше).

Відповідно до абз. 2 ч. 1 ст. 207 ЦК України правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку. Враховуючи викладене, можна вважати вчиненим у письмовій формі правочин, який буде виконаний у формі відео- або аудіозапису, або ж правочин, вчинений за допомогою sms- та mms-технологій операторів стільникового зв'язку на мобільному телефоні. Разом із тим, на нашу думку, у випадку, коли воля особи буде виражатись у формі sms, mms або аудіозапису, необхідне обов'язкове встановлення факту індивідуалізації (ідентифікації) особи, тобто що саме ця особа виражає цю волю.

На жаль, питанням індивідуалізації особи, в тому числі і щодо її участі в правочинах, на сьогодні практично не приділено уваги в наукових дослідженнях. Так, на думку О. І. Гуменюка, під поняттям "індивідуалізації" слід розуміти процес виділення чи наділення учасника цивільних правовідносин індивідуальними ознаками, які мають правове значення, особистий характер і окреслюють його як унікальний, неповторний, відокремлений суб'єкт цивільних правовідносин [10, с. 3]. Саме тому для вчинення будь-якого правочину важливим є те, чи можемо ми індивідуалізувати учасника цивільних правовідносин, який його вчиняє, чи такої ймовірності немає.

Коли йдеться про необхідність підтвердження факту вчинення електронного одностороннього правочину конкретно особою, то, на нашу думку, це можна зробити як за допомогою свідків (якщо обмеження щодо цього не визначені договором), так і за допомогою засобів індивідуалізації. За винятком електронного підпису, учасник одностороннього електронного правочину може бути



індивідуалізований за допомогою відповідного номеру телефону, адреси електронної пошти, номера кредитної банківської картки, фіксації його голосу та/або зображення тощо, якщо такий спосіб дасть можливість ідентифікувати його та його волевиявлення.

Тому вважаємо доцільним викласти абз. 2 ч. 1 ст. 207 ЦК України в такій редакції: “Правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв’язку чи аудіо-, відеозаписуючого пристрою”.

Водночас виникають питання щодо тих односторонніх правочинів, які підлягають нотаріальному посвідченню.

Відповідно до абз. 1 п. 1 гл. 9 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України [11] тексти заповітів, довіреностей, свідоцтв, заяв, на яких нотаріусом засвідчується справжність підпису, за винятком заяв у електронній формі, заяв та примірників документів, що залишаються у справах нотаріуса, а також дублікатів нотаріальних документів, викладаються на спеціальних бланках нотаріальних документів з лицьового та зворотного боку цих бланків.

Залишається відкритим також питання, чи може заповіт або текст довіреності бути записаний на відео- або аудіоносії. Така форма складання заповіту доволі часто застосовується, наприклад, у США і деяких інших країнах [1, с. 73]. Вона набагато зручніша для літніх осіб і може застосовуватися у випадках, коли власноручне написання заповіту неможливе.

В окремих країнах світу така форма визнається спрощеною письмовою формою укладення заповіту [12, с. 149].

Наприклад, згідно з § 2250 Німецького цивільного уложення особа, яка перебуває у місцевості, з якою перервано сполучення внаслідок епідемії чи інших надзвичайних обставин, або перебуває в плаванні на німецькому судні, може скласти заповіт в усній формі, але в присутності трьох свідків [13, с. 514].

Усні заповіти за надзвичайних обставин у присутності двох свідків допускає і ст. 17 Закону Китайської Народної Республіки “Про спадкування”. Якщо надзвичайні обставини відпали, заповідач має право скласти заповіт у письмовій формі або у формі звукозапису, за цих обставин усний заповіт втрачає силу [14, с. 380 ].

З 2010 року в 11 штатах у США (Флорида, Індіана, Канзас, Міссісіпі, Міссурі, Нью-Йорк, Північна Кароліна, Огайо, Теннессі, Техас і Вермонт) дозволено укладення неписаного або усного заповіту за певних обставин. Усний заповіт також називають заповітом смертного одра, зважаючи на те, що заповідач, перебуваючи у небезпечному для його життя стані, у присутності свідків оголошує свій заповіт. Окремі штати вимагають, щоб надалі такі усні розпорядження були підтверджені письмовою формою одним із свідків. У штатах, де усний заповіт має юридичну силу, таку саму силу має і заповіт, складений на відео, якщо надалі від буде підтверджений письмово одним із свідків. Разом із тим штати, які вимагають письмової форми заповіту, сприймають заповіт, записаний на відео, як такий, що має юридичну силу у випадку, коли є письмове застереження одного із свідків [15].

В Індії останніми роками поширення набули відео- та on-line заповіти. Але разом із такою формою особа повинна обов’язково мати письмову форму заповіту. У цьому випадку написання заповіту відбувається також шляхом відеозапису заповідачем у присутності двох свідків [16].



Вважаємо, що така практика є ефективною, оскільки дасть змогу уникнути зловживань з боку свідків щодо заповідальних розпоряджень особи, а також унеможливить внесення змін до відеозапису одним із свідків. При цьому, на нашу думку, доцільним є використання саме відеозапису для точного встановлення особи, яка складає заповіт або довіреність. Відеоплівку або інший носій із записом можна передавати нотаріусу, який, у свою чергу, виконає необхідні дії, передбачені правилами складання секретного заповіту (п. 3 гл. 3 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України).

Подібний механізм може бути використаний і для такого одностороннього електронного правочину, як довіреність. Для складення довіреності відповідного зразка нотаріус прослуховує відео- чи аудіозапис і заносить його зміст до бланку відповідного зразка. Проте відкритим залишається питання оформлення журналу обліку нотаріальних дій, де необхідний підпис особи, яка видала довіреність. У такому випадку, на нашу думку, нотаріус може робити власноручний запис із відміткою про те, що довіреність було складено за відсутності особи довірителя із аудіо- або відеоносія. Складену у встановленому порядку довіреність нотаріус може надіслати поштою довірителю та/або повіреному. На нашу думку, такі дії нотаріуса із внесення письмових відомостей будуть слугувати захистом від зловживань з боку осіб, які складають відповідні правочини, а також інших заінтересованих осіб.

Проте ці питання повинні вирішуватись комплексно із створенням електронного нотаріату, про що вже неодноразово йшлося на сторінках спеціалізованої літератури [17]. На сьогодні вже визріли усі передумови для такого кроку. Так, в Україні на сьогодні нотаріуси за допомогою електронних підписів уже користуються цілою низкою електронних ресурсів, зокрема: Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна, Державного реєстру іпотек, Державного реєстру операцій, Державного реєстру обмеження прав на рухоме майно, Спадкового реєстру, Єдиного реєстру доручень, Державного реєстру прав на нерухоме майно (нотаріуси також є і реєстраторами цього реєстру з 1 січня 2013 р.), Державного земельного кадастру (розпочав свою роботу 1 січня 2013 р.).

Проте, як слушно зазначає О. Кирилук, перш ніж вчиняти правочин за допомогою електронних засобів зв'язку, сторони або сторона правочину (якщо правочин односторонній) мали з'явитися до нотаріуса і надати йому письмову згоду на застосування електронного підпису з переліком правочинів, на яких він буде проставлений [17]. Однак на сьогодні правила засвідчення справжності електронного підпису досі так і не розроблені. Тому це питання є доволі нагальним. При цьому, як зазначають фахівці у цій сфері [18, с. 9], Україні слід перейняти досвід Грузії, Казахстану та Російської Федерації у цій сфері та пришвидшити розвиток електронного нотаріату.

Так, наприклад, у Російській Федерації створений сайт <http://elnotarius.ru>, на якому доступні такі послуги: фіксація і завірення факту відправки електронного листа (e-mail) з одночасною фіксацією його змісту. А для фіксації пошти необхідно при відправці в полі "копія" вставити адресу електронної пошти сервісу "Електронний нотаріус" [reg@elnotarius.ru](mailto:reg@elnotarius.ru). Копія листа буде отримана системою "Електронний нотаріус" і стане доступною в особистому кабінеті. Одержувачеві електронного листа надійде повідомлення від сервісу "Електронний нотаріус" про факт фіксації направлено електронного листа та існування незмінної завіреної копії в системі, що зберігається на сайті в особистому кабінеті.



Крім того, у випадку необхідності відправник зможе отримати посилення на збережену копію листа або замовити завірену нотаріально роздруковану паперову копію. При цьому фіксація і посвідчення інформації, що міститься на сайтах (Інтернет-сторінках) у мережі Інтернет, використовується для фіксації умов договорів-оферт, умов надання послуг та їх вартості, а також продажів товарів через мережу Інтернет; фактів надання послуг та їх якості (коли змістом цих послуг є створення, підтримка і наповнення Інтернет-ресурсів); умов тендерів і торгів на постачання продукції й надання послуг, умов держзакупівель та іншої інформації [18, с. 10].

Хоча справедливості заради слід відмітити, що перші кроки до вирішення цього питання робить і Україна, яка нещодавно прийняла Концепція реформування законодавства у сфері використання інфраструктури відкритих ключів та надання електронних довірчих послуг, яка була затверджена наказом Міністерства юстиції України від 10 квітня 2013 р. № 668/5 [19]. Однак у подальшому слід все ж таки очікувати більш системних змін до запровадження електронного нотаріату в цілому.

У контексті електронної форми односторонніх правочинів варто звернути увагу й на те, що відповідно до ч. 3 ст. 214 ЦК України відмова від правочину вчиняється в такій самій формі, в якій було вчинено правочин.

Підсумовуючи, необхідно відзначити важливість посилення законодавчого регулювання односторонніх електронних правочинів. При застосуванні електронного одностороннього правочину слід поєднувати його електронну природу та спосіб електронної фіксації із сутністю одностороннього правочину, що вчиняється. У зв'язку із викладеним, вважаємо, що на сьогодні в Україні визріла нагальна необхідність запровадження “електронного нотаріату”, який би дав можливість вчиняти та посвідчувати односторонні електронні правочини.

#### Список використаних джерел

1. *Заїка, Ю. О.* Становлення і розвиток спадкового права в Україні [Текст] : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Заїка Юрій Олександрович. — К., 2007. — 415 арк.
2. Модельный закон об электронной торговле : принят на тридцать первом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ (постановление от 25.11.2008 г. № 31-12) [Електронний ресурс]. Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997\\_k75](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_k75).
3. *Борисова, Ю.* Деякі проблеми регулювання правовідносин у сфері електронної комерції [Текст] / Ю. Борисова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. — 2010. — № 82. — С. 69–72
4. *Кара, В.* Односторонні правочини у нотаріальній практиці / В. Кара // Мала енциклопедія нотаріуса. — 2005. — 3 червня [Електронний ресурс] Юридичний радник. — URL : <http://www.yurradnik.com.ua/stride/men/?m=archive&y=2005&mag=36&art=677>.
5. *Дякович, М. М.* Посвідчення правочинів нотаріусом: цивільно-правові аспекти / М. М. Дякович [Електронний ресурс] Міжрегіональний інститут розвитку нотаріату. — URL : <http://mirn.com.ua/publikaciyi/1-publikaciyi/42-2011-05-30-13-45-51>.
6. Договірне право України. Загальна частина [Текст] : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін. ; за ред. О. В. Дзери. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 690 с.



7. *Юровська, Г. В.* Правочини як підстава виникнення цивільних прав і обов'язків [Текст] / Г. В. Юровська // Адвокат. — 2004. — № 4. — С. 15–18.
8. Щодо форми правочинів : роз'яснення Міністерства юстиції України від 19.04.2004 р. [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0028323-11>.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435–IV [Текст] // Офіційний вісник України. — 2003. — № 11. — Ст. 461.
10. *Гуменюк, О. І.* Особисті немайнові права, що забезпечують індивідуалізацію учасників цивільних правовідносин [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 “Цивільне право; цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право” / О. І. Гуменюк. — К., 2010. — 18 с.
11. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 року [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.
12. *Кирилловых, А. А.* Вопросы наследования в праве иностранных государств [Текст] / А. А. Кирилловых // Адвокат. — 2010. — № 10. — С. 71–80.
13. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование [Текст]. — М. : НОРМА, 1999. — 648 с.
14. Китайская Народная Республика: Законодательные акты [Текст]. — М. : Прогресс, 1989 — 504 с.
15. *Bird, B.* Are Video Wills Legal? / Beverly Bird [Electronic Resource] Legal Info. — URL : <http://info.legalzoom.com/video-wills-legal-4630.html>.
16. *Babwani, S.* Writing a will goes hi-tech with video, on-line and digital wills / Sakina Babwani [Electronic Resource] The Economic Times. — URL : [http://articles.economictimes.indiatimes.com/2012-04-30/news/31508195\\_1\\_wills-video-camera-probate](http://articles.economictimes.indiatimes.com/2012-04-30/news/31508195_1_wills-video-camera-probate).
17. *Кирилюк, О.* Аспекти використання інформаційних технологій при вчиненні нотаріальних дій нотаріусами України / Олена Кирилюк // Мала енциклопедія нотаріуса. — 2012. — № 3 [Електронний ресурс] Юридичний радник. — URL : <http://yurradnik.com.ua/stati/d0-b0-d1-81-d0-bf-d0-b5-d0-ba-d1-82-d0-b8-d0-b2-d0-b8-d0-ba-d0-be-d1-80-d0-b8-d1-81-d1-82-d0-b0-d0-bd-d0-bd-d1-8f-d1-96-d0-bd-d1-84-d0-be-d1-80-d0-bc-d0-b0-d1-86-d1-96-d0-b9-d0-bd-d0-b8-d1-85/>.
18. *Пашковська, Т.* “Електронний нотаріат”: необхідність назріла [Текст] / Т. Пашковська // Юридична газета. — 2013. — № 13. — С. 8–10.
19. Про затвердження Концепції реформування законодавства у сфері використання інфраструктури відкритих ключів та надання електронних довірчих послуг : наказ Міністерства юстиції України від 10.04.2013 р. № 668/5 [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v668-323-13>.

Надійшла до редакції 01.06.2015



**Блаживская Н. Е. Особенности совершения отдельных видов электронных односторонних сделок**

*На основании анализа совершения отдельных видов электронных сделок исследуется вопрос индивидуализации участника сделки. При этом утверждается, что, кроме электронной подписи, участник односторонней электронной сделки может быть идентифицирован с помощью соответствующего номера телефона, адреса электронной почты, номера кредитной банковской карты, фиксации его голоса и/или изображения, если такой способ даст возможность идентифицировать его и его волеизъявление. Отдельно исследуются вопросы односторонних сделок, подлежащих нотариальному удостоверению. На основании анализа зарубежного законодательства изучается возможность введения в Украине упрощенной письменной формы путем фиксации односторонней сделки на аудио-, видеоносители. Сделан вывод об использовании именно видеозаписи для точного установления лица, составляющего одностороннюю сделку, а также определения его воли и волеизъявления. Ставится вопрос о целесообразности создания в Украине электронного нотариата.*

**Ключевые слова:** электронная сделка, односторонняя сделка, электронный документ, средства электронной связи, электронный нотариат.

**Blazhivska, N. Ye. The Features of Making the Certain Types of Electronic Unilateral Transactions**

*The article investigates a question of an individualization of the participant of the transaction. Thus it is claimed that except a digital signature, the participant of the unilateral electronic transaction can be identified by means of the corresponding phone number, the e-mail address, number of the credit cash card, fixing of its voice and/or the image if such way gives the chance to identify him and his will. Questions of the unilateral transactions which subject to the notary's certificate are separately investigated. On the basis of the analysis of foreign legislation, possibility of introduction in Ukraine of the simplified written form by means of fixing unilateral transaction on audio-, video carriers is studied. The conclusion is drawn that the use of video benefits exact identification of a person who makes unilateral transaction, and also expression of his/her will. The question of expediency of creation of an electronic notoriety in Ukraine is raised.*

**Keywords:** electronic transaction, unilateral transaction, electronic document, means of electronic communication, electronic notoriety.

